

Іпотека морських суден та суден внутрішнього плавання, що будуються

Україна будучи морською державою, повинна забезпечувати ефективний розвиток інфраструктури для цієї галузі. Одним із головних її елементів є будівництво морських суден та суден внутрішнього плавання. Не я секретом, що таке будівництво не є дешевим і потребує залучення великої кількості фінансових ресурсів (інвестицій). Одним із правових механізмів для залучення коштів може слугувати застава (іпотека) як один з найбільш ефективних способів забезпечення виконання зобов'язання.

Свого часу Г. Ф. Шершеневич зазначав, що застава судна, яке будується з матеріалів заводу, не може бути дозволена. Не можна також визнати силу застави судна, що будується з матеріалів, які належать замовникові, оскільки для дійсності застави рухомості потрібна передача речі кредитору, що є немислимим у такому випадку [1, с. 271]. Розглянемо чи змінолося, що небудь з часу висловлення цієї думки відомим цивілістом в цій сфері за сто останніх років?

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про іпотеку» застава морських суден, суден внутрішнього плавання, майнових прав на нерухомість будівництво якої не завершено, регулюється за правилами, визначеними цим Законом [2].

Для того, щоб передати будь-який об'єкт в іпотеку, він повинен відповідати умовам, передбаченим ст. 5 Закону України «Про іпотеку», у першу чергу, на нього потрібно мати право власності. Втім, є деяка складність, оскільки об'єктом є судно, що будується, тобто судно, якого фізично ще немає. Існує лише матеріал, з якого воно будується. Постає, в першу чергу, питання: як і за ким визнається право власності на таке судно, що будується?

Спеціального нормативно-правового акта, який би регулював в Україні порядок реєстрації прав на судна, що будуються, немає. Порядок ведення

Державного суднового реєстру України і Суднової книги України [3] також такого порядку не визначає. Вирішення цього питання знайшло своє відображення в міжнародних правових актах, зокрема в Міжнародній конвенції відносно реєстрації прав на судна, що будуються, від 27 травня 1967 року [4].

У статті 3 зазначеної Міжнародної конвенції вказано, що реєстрація прав на судно, прийняте до будівництва, або судна, що будується, може здійснюватися з моменту підписання договору про будівництво або з моменту заявлення суднобудівника про те, що він вирішив будувати судно за власний кошт. Втім національним законодавством може бути передбачено, що реєстрація прав на судно, що будується, здійснюється з моменту закладення кіля або виконання інших рівнозначних робіт по будівництву судна, в тому місці, де судно повинно бути спущено на воду. Відповідно до ст. 7 цієї ж Конвенції національне законодавство може передбачати, що зареєстровані права на судно, що будується, поширюються на обладнання, машини та апаратуру, що розміщені на майданчику верфі та за своїм маркуванням та іншими ознаками вказують, що вони будуть використані при будівництві судна.

У пункті 3 ч. 1 ст. 18 Закону України «Про іпотеку» вказано, що предмет іпотеки повинен бути описаний таким чином, щоб можна було здійснити його ідентифікацію. Це стосується й іпотеки судна, що будується. Така ідентифікація можлива лише за даними, які визначаються в реєстрі реєстрації прав на судно, що будується, оскільки для того, щоб зареєструвати право власності на об'єкт, слід спочатку ідентифікувати цей об'єкт за допомогою певних ознак.

У порівняльному аспекті цікавим може бути визначення цього питання в законодавстві Російській Федерації. У пункті 77 «Правил реєстрації суден та прав на них у морських торговельних портах» [5] для реєстрації судна, що будується до реєстру заносяться такі відомості: 1) назва судна (якщо воно є); 2) місце, де здійснюється будівництво судна, найменування судобудівної організації; 3) будівельний («построечный») номер, 4) довжина кіля та інші технічні дані про судно; 5) тип судна, 6) реєстраційний номер тощо. До

договору іпотеки як додаток долучається договір на будівництво судна, за умови, що його не будує суднобудівельна організація за власний кошт.

Крім того, судно, що будується у нас є об'єктом незавершеного будівництва, тому до нього можуть бути застосовані ті положення законодавства, що регулюють іпотеку об'єкта незавершеного будівництва. Тому, у даному разі об'єктом іпотеки судна, що будується, виходячи з аналізу ч. 3 ст. 3 та ч. 1 ст. 16 Закону України «Про іпотеку», може бути як саме судно, що будується, так і майнові права на судно, будівництво якого незавершено.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що в іпотеку судно, що будується передається за правилами для іпотеки об'єктів незавершеного будівництва. Для того щоб передати судно, що будується воно повинно бути ідентифіковано як об'єкт, а майнові права на нього повинні бути зареєстровані в реєстрі прав на нерухоме майно. Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [6], дія цього закону не поширюється на державну реєстрацію прав на морські судна та судна внутрішнього плавання. Тому, для здійснення ефективної іпотеки морських суден та суден внутрішнього плавання необхідно створення реєстру прав на судна, що будуються.

1. Шершеневич Г. Ф. Курс торгового права. Вексельное право. Морское право : монография / Г. Ф. Шершеневич. – Изд. 4-е. – СПб. : Изд. Бр. Башмаковых, 1909. – Т. 3. – 450 с.
2. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313.
3. Порядок ведення Державного суднового реєстру України і Суднової книги України [Електронний ресурс] : затв. постановою Каб. Міністрів України від 26.09.1997 р. № 1069 // Законодавство України : офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1069-97-%EF>. – Заголовок з екрана.
4. Международная конвенция относительно регистрации прав на строящееся судно [Електронний ресурс] : конвенция ООН от 27.05.1967 г. // Законодавство України : офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_474. – Заголовок з екрана.
5. Правила регистрации судов и прав на них в морских торговых портах [Электронный ресурс] : утв. приказом М-ва транспорта Рос. Федерации от 21.07.2006 г. № 87. – Режим доступа : <http://www.rumcs-reka.ru/Mintrans/Prikaz%2087%2021-07-2006.htm>. – Загл. с экрана.
6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.